

УДК 39:37.016:811.161.2+81'244(045)

DOI: 10.35619/iuu.v1i15.443

Шуст Людмила

кандидат філологічних наук, викладач словесних дисциплін
комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради,

м. Луцьк, Україна

ORCID: 0000-0001-6761-5497

e-mail: lyud_myłka@ukr.net

Гончарук Олена

кандидат педагогічних наук, викладач словесних дисциплін
комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради,

м. Луцьк, Україна

ORCID: 0000-0001-8777-089X

e-mail: super_lenagoncharuk@ukr.net

Дацюк Вікторія

викладач словесних дисциплін
комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж»

Волинської обласної ради,

м. Луцьк, Україна

ORCID: 0000-0002-3225-2902

e-mail: datsyk8229@ukr.net

**ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАРОДОЗНАВСТВА НА УРОКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ОДНА З УМОВ ФОРМУВАННЯ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ВІЛЬНОГО ВОЛОДІННЯ ДЕРЖАВНОЮ
МОВОЮ**

Анотація. Національне виховання школярів, зокрема і в контексті розвитку компетентності вільного володіння державною мовою, є важливою ланкою у процесі розбудови незалежної України, духовного відродження і демократизації нашого суспільства. Найбільш придатними для роботи з народознавчим матеріалом є уроки української мови. Народознавчий матеріал у початковій школі досі використовується епізодично, без детально розробленої методики його опрацювання.

Ефективність освітнього процесу значною мірою залежить від рівня зацікавленості школярів. Використання художніх текстів, фольклору на уроках мови створюють можливості не лише для більш повного й глибокого оволодіння мовою, а й для розуміння естетичної природи літератури, її сутності як мистецтва слова.

Уведення в освітній процес народознавчих елементів дає змогу збагачувати уроки української мови і читання, розширювати словниковий запас здобувачів освіти, їхню стилістичну і загальну мовну культуру, грамотність. Важливо брати до уваги регіональні особливості національних традицій у вихованні учнів, за можливості проводити пошукову народознавчу

роботу, під час якої діти могли б записувати фольклорні тексти безпосередньо з вуст носіїв.

Засоби народознавства урізноманітнюють урок, прищеплюють інтерес до рідної мови, розширюють світогляд школяра, збагачують словниковий запас, розвивають мовлення, знайомлять дітей з українськими звичаями, традиціями і культурою.

Ключові слова: народознавчий матеріал, початкова школа, урок української мови, фольклорні тексти, система вправ.

Постановка проблеми. Розуміння історії свого народу, краю, культурної спадщини є основою духовного життя людини, її громадянської свідомості. Усе це становить складову частину національного світогляду і поведінки людини у її ставленні до рідного народу і до людей інших національностей. Формування національної культури молоді людини забезпечує також її розвиток її полікультурності. Тому національне виховання школярів, зокрема у контексті розвитку компетентності вільного володіння державною мовою, є важливою ланкою у процесі розбудови незалежної України, духовного відродження і демократизації нашого суспільства (Бикова, 2014).

Кожний із навчальних предметів у системі початкової освіти так чи інакше може репрезентувати матеріал народознавчого характеру, проте найбільш придатними для такої роботи є уроки української мови.

Актуальність проблеми використання народознавчого матеріалу на уроках української мови зумовлена передусім новими навчальними програмами, за якими відбувається організація освітнього процесу в початковій школі, та недостатньою кількістю навчального народознавчого матеріалу в підручниках української мови. За нашими спостереженнями, народознавчий матеріал у початковій школі використовується епізодично, без детально розробленої методики його опрацювання.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. На необхідності виховання дітей на принципах природовідповідності, культуровідповідності і народності наголошували Г. Ващенко (Ващенко, 1994), І. Огієнко, С. Русова, К. Ушинський (Ушинський, 1983; Ковальчук, 2014). Наукові дослідження Т. Шевченка, І. Франка, О. Білоусенко, В. Сухомлинського (Сухомлинський, 1973) та ін. розкривають надзвичайний потенціал усної народної творчості для розвитку інтелектуальної особистості, емоційно-естетичного збагачення кожної дитини. Глибоко моральну сутність і духовну велич традицій, їхній вплив на особистість розкрили дослідники етнопедагогіки М. П. Драгоманов, М. І. Костомаров, З. П. Васильцова, В. Т. Скуратівський.

Наприклад, М. Драгоманов у своїх наукових розвідках оперував поняттям «українознавства». Цей термін підтримав М. Грушевський, конкретизувавши його як українознавство, й наголосив, що саме українознавство як інтегруюча універсальна система наукових знань має охоплювати всі наукові дисципліни про український народ та Україну. Українознавство – це «виховна навчально-інтегративна система, спрямована на вироблення гуманістичних життєвих принципів, їх знання і розуміння початків та етапів, рушійних сил розвитку України, організацію, дослідження подальшого поступу української людини, нації, держави як природних та історичних феноменів, світового українства» (Франко, 1986). Грунтовні студії педагогічних поглядів народу, основних

принципів, засобів і виховного досвіду здійснили О. Вишневський, О. Духнович, О. Ізмайлов, Є. Сявавко.

Зокрема, на думку М. Зубрицької, серед підходів, що найбільше сприяють формуванню мовленнєвих умінь і навичок учнів на етнопедагогічній основі, можна виділити комунікативно-діяльнісний, функціонально-стилістичний, етнопедагогічний (Зубрицька, 2013). Погоджуємося, що останній є конкретним способом утілення народнопедагогічної системи в освітній процес. Примітно, що останніми роками кількість наукових публікацій, що стосуються використання елементів народознавства в ЗЗСО помітно зменшилася, поступившись переважно методичним рекомендаціям вчителів-практиків.

Мета статті – визначити оптимальні прийоми роботи з елементами народознавства на уроках української мови в початковій школі. Вказана мета передбачає виконання таких завдань: проаналізувати особливості використання народознавчого матеріалу на уроках української мови; визначити умови ефективного функціонування національного виховання молодших школярів; запропонувати систему вправ із використанням народознавчих елементів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефективність освітнього процесу значною мірою залежить від рівня зацікавленості школярів. Використання художніх текстів, фольклору на уроках мови створюють можливості не лише для більш повного, глибокого оволодіння мовою, а й для розуміння естетичної природи літератури, її сутності як мистецтва слова.

Ефективною є робота на уроках української мови та читання із творчими завданнями на матеріалах прислів'їв, приказок, загадок, народних прикмет, повір'їв тощо. У них відображено досвід багатьох поколінь, норми поведінки в сім'ї, суспільстві, з природними об'єктами та ін. (Народна пареміографія). Перевага роботи з малими фольклорними жанрами полягає, очевидно, в тому, що їх можна застосовувати комплексно, тобто не тільки на уроках словесності.

Така робота задовольняє такі вимоги: реалізує пізнавальну потребу молодшого школяра у враженнях, спілкуванні, самореалізації та самоактуалізації; втілює єдність змістового, почуттєво-емоційного в пізнавальній діяльності; відповідає основним критеріям: понятійності, самостійності, гнучкості, ігровій комбінаторності; орієнтує не на результат, а на спосіб дії; виховує естетично багату мовну особистість.

Для ефективного проведення народознавчої роботи важливо добирати тексти з глибоким змістом народознавчого спрямування, розробити низку завдань до дібраного дидактичного матеріалу, щоб допомогти учням осягнути особливості історії нашого народу, його культуру, побут, звичаї і, звісно, риси людини-патріота. Використання на уроках малих жанрів фольклору сприятиме не тільки всебічному вихованню дітей, а й розвитку їх комунікативних умінь, збагаченню мовлення зразками народної творчості, формуванню самостійного мислення, підвищенню грамотності. Дійсно, прислів'я та приказки не тільки збагачують мовлення учнів, їхній словниковий запас, а й долучають до народної мудрості, розвивають комунікативні вміння.

Уведення в освітній процес народознавчих елементів дає змогу збагачувати уроки української мови та читання, розширювати словниковий запас здобувачів освіти, їхню стилістичну і загальну мовну культуру, грамотність (Філінюк, 2012). Проведене дослідження дає змогу виокремити такі особливості використання народознавчого матеріалу на уроках української мови:

народознавчі елементи бажано використовувати на різних уроках, у тому числі математиці, ЯДС та ін. Це дасть змогу учням не тільки системно вивчити певне питання, а й застосовувати здобуті знання в різних життєвих сферах;

проводити народознавчі бесіди систематично, за можливості на кожному уроці, максимально використовувати власний досвід учнів, розглядати всі можливі точки зору;

якщо в підручнику вже подано народознавчий текст, його слід доповнювати додатковими відомостями про згадуваний предмет чи явище;

якомога частіше застосовувати на уроках роботу з прислів'ями, приказками, фразеологізмами для збагачення словникового запасу учнів та їх образного мислення;

у процесі роботи використовувати як традиційні, так і нетрадиційні методи;

враховувати регіональні особливості національних традицій у вихованні учнів;

за можливості проводити пошукову народознавчу роботу, під час якої діти могли б записувати фольклорні тексти безпосередньо від їх носіїв;

залучати дітей та батьків до практичної діяльності (участь у святах, обрядах, відвідування музеїв, організація виставок).

Провідними умовами ефективного функціонування національного виховання молодших школярів є: сприйняття учнями знань про українську культуру на рівні самоцінних; застосування вчителем на уроках народознавства і в позаурочний час емоційно-естетичного фону; створення ситуацій емоційного переживання учнями педагогічних установок на оволодіння національними цінностями: усвідомлення знань про національну культуру на самоцінному рівні; стимулювання розвитку в учнів поетичного слуху, відтворювальної уяви, «кольорового» бачення ними національних цінностей, орієнтація дитини на позитивні результати діяльності щодо засвоєння певних національних цінностей у родині та в школі та ін. (Усаєнко, 2011).

Пропонуємо систему вправ із використанням народознавчих елементів під час вивчення розділу «Слово. Значення слова».

Вправа 1. Прочитайте текст. Випишіть речення, у яких є народні повір'я.

Поріг в українській культурі – символ початку і закінчення хати, дому. За найдавнішими повір'ями саме під порогом перебувають душі померлих предків, які охороняють рід. Порогові віддають шану, йдучи до вінця, і вирушаючи в останню путь. В Україні також поширене повір'я, якщо підмігати до порога, то все добре вийде з хати! Тому старші люди підмігають від порога в хату, щоб «все добре залишилося в хаті» (За Г. Лозко).

Завдання. Знайдіть у тексті розповідне окличне речення. Утворіть із нього питальне та спонукальне, додавши звертання.

Вправа 2. Прочитайте текст. Знайдіть слова, вжиті в переносному значенні. Поясніть, як ви їх розумієте.

Горобина

Горобина і ялина росли поруч. І тому вони часто перешіптувалися між собою.

Настала осінь. Дихнула прохолодою раз, другий.

Пожовкли на горобині листочки, кожний плодик став червоним, а ялинка зовсім не змінилася. Хвоїнки зелені-зелені, а шишки як золотилися влітку, такими й залишилися. Ялинка дивилася на свою подругу й милувалася нею.

Налетів буйний вітер і почав зривати листя з горобини. А ялинка не злякалася вітру. Настовбурчила свої голочки, поколола вітер. Не злякалися його і плодики-намистинки. Міцно вхопилися вони за гіллячки (За Г. Демченком)

Завдання. Складіть речення, у якому слово злякатися виступало б в іншому значенні.

Вправа 3. Прочитайте. Поясніть значення виділених слів.

Гірка робота, а солодкий піт. У ледачого пасічника і бджоли ледачі. Краще погана дорога, ніж поганий супутник. З брудної води ще ніхто чистим не вийшов. Праця чоловіка годує, а лень – марнує. Де лелека водиться, там щастя родиться (Народна творчість).

Завдання. У двох останніх реченнях назвіть головні та другорядні члени речення.

Вправа 4. До слова говорити підберіть слова, близькі за значенням. Які з них найдоцільніше вставити у прислів'я?

Умієш ... – умій слухати.

Коли добре не знаєш, то не

Умій вчасно ... і вчасно змовчати.

Що ... язиком, то не витягнеш волом.

Або розумне ..., або зовсім мовчати.

Можеш ..., нам вуха не болять.

Діла ... голосніше, як слова.

Людина має двоє очей і один рот, щоб багато бачила, а мало ...

Говорити – розмовляти, казати, промовляти, мовити, балакати, лопотіти, гелготати, ректи, щебетати, розповідати, докладати.

Вправа 5. Замініть слова, що повторюються, синонімами. Запишіть.

Український народ – дуже співучий. Давня легенда повідає нам про те, що соловей колись давно жив не в наших землях, а десь далеко за морем. Довелося солов'ю якось пролітати над Україною і почути пісні українського народу. Зачарований тим співом, соловей привів із собою своє пташине плем'я на Україну. А солов'їні пісні – то переклад на солов'їну мову пісень нашої України.

Завдання. Підкресліть у реченнях підмет і присудок.

Вправа 6. Прочитайте і поясніть прислів'я. Випишіть слова, протилежні за значенням.

За малим поженешся – велике загубиш. Від гніву старієш, від сміху молодієш. Вір своїм очам, а не чужим словам. На чужому горі щастя не збудуєш. Хто хоче багато мати, тому треба мало спати. Високо літає, та низько сідає. Що б улітку не вродило, те зимою не зашкодить. Згода дім

будує, а незгода руйнує. З чорної кішки білої не зробиш. Що вранці не зробиш, те ввечері не доженеш. На чорній землі білий хліб родить. Хто літом спеки боїться, той зимою не має чим погрітись (Народна творчість).

Завдання. Послідовно назвіть звуки у слові боїться.

Вправа 7. Замініть вислови одним словом. Доберіть до нього синоніми та антоніми.

Бути на сьомому небі, заговорювати зуби, кури не клюють, п'яте колесо до воза, прикусити язика, розбити глека, хоч в око стрель, хоч голки збирай, як кіт наплакав, як мокре горить, як свої п'ять пальців, як сніг на голову.

Завдання. Намалюйте ілюстрації до двох виразів.

Вправа 8. До підкреслених слів підберіть антоніми. За їх допомогою спробуйте закінчити прислів'я. Поясніть їхнє значення. Випишіть слова, у яких звуків більше, ніж букв.

Не зазнавши гіркого, ...

Умів узяти, ...

З великої хмари ...

За добро тебе похвалять, ...

Маленька праця краща ...

Знаєш – кажи, ...

(Не зазнавши гіркого, не знатимеш про солодке. Умів узяти, умій і віддати. З великої хмари малий дощ буває. За добро тебе похвалять, а за зло осудять. Маленька праця краща за велике безділля. Знаєш – кажи, а не знаєш – мовчи).

Вправа 9. Підберіть антоніми до слів.

Нагріти, заплакати, вивести, ходити, спіймати, свій, земля.

Чи можна замінити ними слова у виразах:

Нагріти воду, дівчинка заплакала, вивести з лісу, ходити в кімнаті, спіймати пташку, свої книжки, дивитися на землю.

Чи можна зробити таку заміну в наступних виразах? Чому?

Руки нагріти, як кіт наплакав, вивести на чисту воду, на голові ходити, піймати облизня, як свої п'ять пальців, бити лихом об землю.

Завдання. Підберіть до цих виразів доречні антоніми.

Вправа 10. Поясніть різницю між словами:

Картопля – бульба, велосипед – ровер, сковорідка – пательня, полуниця – трускавки, сонечко – бедрик.

Які слова використовують у мовленні члени вашої сім'ї? А ви? На вашу думку, вживання діалектних слів ускладнює спілкування між людьми?

Вправа 11. Відгадайте загадки. Запишіть слова-відгадки, поясніть їхнє написання.

Не двигун, а шумить,

Не пілот, а летить,

Не гадюка, а жалить. (Бджола)

Без рук, без ніг, тільки з рогами,

А ходить під небесами. (Місяць)

На городі молода

Пишні коси розплела,

І в зелені хустинки

Золоті хова зернинки. (Кукурудза)

Ні се, ні те, а кожному треба.

І кожний має, та ніхто не вгадає.

(Ім'я)

Грамоти не знаю, а цілий вік пишу.

(Олівець)

Завдання. Визначити, у яких словах звуків менше, ніж букв? Чому?

Вправа 12. Виберіть із народних прикмет прикметники. Підберіть до них антоніми. Запишіть за зразком.

Зразок: голодний – ситий.

Ранній виліт бджіл – ознака теплої весни.

Сухий квітень – голодний рік.

Тепла осінь – довга зима.

Вечірній зіркопад – на нічний мороз.

Тиха й світла ніч без роси – наступного дня занегодить.

Вправа 13. Прочитайте текст.

Давня легенда повідає, що на світанку нашої землі Бог оглядав творіння рук своїх і, натомившись, сказав зробити перепочинок. Земля, де опустилися Бог з ангелами, була вельми багатою на сонце, на звірів та птахів. А найбільше сподобалися Богові люди того краю. До якої хати не заходив він зі своїми супутниками, всюди їх зустрічали з хлібом і сіллю. Так сподобалася Богові та місцина, що він став часто сюди навідуватися зі словами: «Рушаймо у край!».

Кажуть, що з того і пішла назва нашої держави – Україна.

Завдання. Яке із запропонованих прислів'їв може бути заголовком до тексту?

Без верби і калини нема України.

Всюди добре, а вдома найкраще.

Рідна земля – мов колиска золота.

У чужім краю і солов'ї не співають.

Завдання. Які легенди про походження України та її назви ви знаєте?

Вправа 14. Складіть твір (оповідання) за прислів'ям (на вибір):

«Краще вміти робити щось одне, та добре, ніж усе, та погано»,

«Ховається від роботи, немов собака від мух»,

«Краще добре роботи, ніж гарно говорити»,

«Бджола жалить жалом, а чоловік – словом»,

«Не той друг, хто медом маже, а той, хто правду каже».

Коментар: Складання оповідань за прислів'ями – це нелегкий, але цікавий вид роботи. Пояснивши значення якогось прислів'я, разом з учнями добираємо кілька варіантів зачину тексту. А потім розпочинається творча самостійна робота школярів. Вдало підібрані ілюстрації сприяють естетичному баченню, а також полегшують процес творення.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, використання елементів народознавства на уроках української мови в початковій школі забезпечує формування національної свідомості зростаючої особистості, навчає школярів пізнавати і розуміти своє коріння, усну народну творчість, обряди, звичаї, традиції, народні символи, допомагає зберегти генетичну пам'ять нашого народу. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці методики використання народознавчого матеріалу на уроках української літератури у старших класах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Бикова, М. (2014). Засоби української народної педагогіки як елемент сучасної національної системи виховання. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, сс. 308-316.

Ващенко, Г. (1994). Виховний ідеал. Полтава: Полтавський вісник. 191 с.

Ушинський, К. (1983). Про народність у громадському вихованні. Вибрані педагогічні твори : в 2 т. Т. 1. Київ: Рад. шк., сс. 43-103.

Ковальчук, В. (2014). Ідеї народності у спадщині К. Д. Ушинського у вимірах сучасної освіти. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Ідеї К. Д. Ушинського в сучасній педагогіці». Київ, сс. 210-219.

Сухомлинський, В. (1973). О воспитании. Москва: Политиздат. 272 с.

Франко, І. (1986). Найновіші напрямки в народознавстві. Зібрання творів : у 50-ти т. Т. 45. Київ, сс. 243-261.

Зубрицька, М. (2013). Методичні засади формування етнокультурної компетентності школярів. Рідне слово в етнокультурному вимірі. Дрогобич: Посвіт, сс. 491-496.

Народна пареміографія. Прислів'я та приказки. URL: https://ukrlit.net/info/folk/6_1.html [Дата звернення 18.01.2022].

Філінюк, В. (2012). Наповнення народознавчим матеріалом змісту лінгводидактичних дисциплін у підготовці вчителя початкової школи. Педагогічний дискурс. Вип. 13, сс. 372-375.

Усатенко, Т. (2011). Школа, подібна до домівки: українознавчий тип освіти як проблема. Вісник Житомирського державного університету ім. І. Франка, сс. 134-136. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/4961/> [Дата звернення 21.01.2022].

REFERENCES

Bykova, M. (2014). Zasoby ukrainskoi narodnoi pedahohiky yak element suchasnoi natsionalnoi systemy vykhovannia [Means of Ukrainian Folk Pedagogy as an Element of the Modern National System of Education]. Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. Sumy : SumDPU imeni A. S. Makarenka, ss. 308-316. [in Ukrainian]

Vashchenko, H. (1994). Vykhovnyi ideal [Educational deal]. Poltava: Poltavskiy visnyk. 191 s. [in Ukrainian]

Ushynskiy, K. (1983). Pro narodnist u hromadskomu vykhovanni [On Nationality in Public Education]. Vybrani pedahohichni tvory : v 2 t. T. 1. Kyiv: Rad. shk., ss. 43-103. [in Ukrainian]

Kovalchuk, V. (2014). Idei narodnosti u spadshchyni K. D. Ushynskoho u vymirakh suchasnoi osvity [Ideas of Nationality in the Legacy of Ushinsky in the Dimensions of Modern Education]. Materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii "Idei K. D. Ushynskoho v suchasni pedahohitsi". Kyiv, ss. 210-219. [in Ukrainian]

Sukhomlinskiy, V. (1973). O vospitanii [About Education]. Moskva: Politizdat. 272 s. [in Ukrainian]

Franko, I. (1986). Nainovishi napriamky v narodoznavstvi [The Latest Trends in Ethnography]. Zibrannia tvoriv : u 50 ty t. T. 45. Kyiv, ss. 243-261. [in Ukrainian]

Zubrytska, M. (2013). *Metodychni zasady formuvannia etnokulturnoi kompetentnosti shkoliariv* [Methodical bases of formation of ethnocultural competence of schoolchildren]. *Ridne slovo v etnokulturnomu vymiri. Drohobych* : Posvit. ss. 491-496. [in Ukrainian]

Narodna paremiohrafiiia. Pryslivia ta prykazky [Folk Paremiography. Proverbs and Sayings]. URL: https://ukrlit.net/info/folk/6_1.html [Data zvernennia 18.01.2022]. [in Ukrainian]

Filiniuk, V. (2012). *Napovnennia narodoznavchym materialom zmistu linhvodydaktychnykh dystsyplin u pidhotovtsi vchytelia pochatkovoii shkoly* [Filling the Content of Language Didactic Disciplines in the Preparation of Primary School Teachers with Ethnographic Material]. *Pedahohichniy diskurs. Vyp. 13*, ss. 372–375. [in Ukrainian]

Usatenko, T. (2011). *Shkola, podobna do domivky: ukrainoznavchyi typ osvity yak problema* [Home-Like School: Ukrainian Studies Type of Education as a Problem]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu im. I. Franka*, ss. 134-136. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/4961/> [Data zvernennia 21.01.2022]. [in Ukrainian]

THE USE OF ELEMENTS OF ETHNOGRAPHY AT THE UKRAINIAN LANGUAGE LESSONS AS ONE OF THE CONDITIONS FOR THE FORMATION OF STATE LANGUAGE FLUENCY COMPETENCE

Liudmyla Shust

Candidate of Philological Sciences, Teacher of Philological Disciplines,
Municipal University “Lutsk Pedagogical College”
of the Volyn Regional Council,
Lutsk, Ukraine
ORCID: 0000-0001-6761-5497
e-mail: lyud_myłka@ukr.net

Olena Honcharuk

Candidate of Pedagogical Sciences, Teacher of Philological Disciplines,
Municipal University “Lutsk Pedagogical College” of the Volyn Regional
Council,
Lutsk, Ukraine
ORCID: 0000-0001-8777-089X
e-mail: super_lenagoncharuk@ukr.net

Viktoriia Datsiuk

Teacher of Philological Disciplines,
Municipal University “Lutsk Pedagogical College”
of the Volyn Regional Council,
Lutsk, Ukraine
ORCID: 0000-0002-3225-2902
e-mail: datsyk8229@ukr.net

Abstract. National education of schoolchildren, particularly in the context of developing the competence of fluency in the state language, is an important link in the process of building an independent Ukraine, spiritual revival and democratization of our society. The Ukrainian language lessons are the most

suitable for working with ethnographic material. Ethnographic material in primary school is still used sporadically, without a detailed method of its processing.

The effectiveness of the educational process largely depends on the level of interest of students. The use of literary texts and folklore in language lessons creates opportunities not only for a fuller, deeper mastery of the language, but also for understanding the aesthetic nature of literature, its essence as the art of speech.

The introduction of ethnographic elements into the educational process makes it possible to enrich the lessons of the Ukrainian language and reading, to expand the vocabulary of students, their stylistic and general language culture, literacy/ The conducted research allows to single out the following features of the use of ethnographic material in Ukrainian language lessons: it is desirable to use ethnographic elements in different lessons. This will allow students not only to systematically study a particular issue, but also to apply the acquired knowledge in various spheres of life; use proverbs, sayings and phrases as often as possible in lessons. This enriches students' vocabulary and figurative thinking; take into account regional features of national traditions in the education of students; if possible, conduct ethnographic research work, during which children could record folklore texts directly from their media; involve parents in extracurricular educational work.

Ethnography tools make the lesson more interesting, unusual, bring elements of play, curiosity, instill interest in the native language, expand the student's worldview, increase vocabulary, develop language, implement children to Ukrainian history and culture.

Keywords: ethnographic material, primary school, Ukrainian language lesson, folklore texts, system of exercises.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2022 р.